

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 2015

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΕΕ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ 2015

Διορθώσεις: Γιώργος Σαμουρέλης

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση: *ΣΥΝΘΕΣΗ*

B. Γραμέλης – Λ. Πεδιώτη, e-mail: info@synthesi-print.gr

Σχεδίαση εξωφύλλου: Λ. Πεδιώτη

Σχήμα 20.5 x 29.7, Σελίδες: 304

Copyright: INEMY, Αθήνα 2015

Απαγορεύεται κάθε ολική ή μερική αναπαραγωγή του έργου με οποιονδήποτε τρόπο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη.

Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών της ΕΣΕΕ
Πετράκη 16, 105 63 Αθήνα
Τηλ.: 210.32.59.170, Fax: 210.32.59.229
www.inemy.gr, e-mail: info@inemy.gr

Κεντρική διάθεση: INEMY, Πετράκη 16

Πρόλογος προέδρου Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας κ. Βασίλη Κορκίδη

Για ακόμα μία χρονιά το Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου και Επιχειρηματικότητας εκδίδει την *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου*, μια ερευνητική προσπάθεια που καλείται κάθε χρόνο –εδώ και 15 χρόνια– να συγκεντρώσει και να παρουσιάσει στοιχεία για την κατάσταση του ελληνικού εμπορίου και της ελληνικής αγοράς εν γένει. Και η εφετινή έκδοση είναι απόδειξη της υψηλής ευθύνης με την οποία η ΕΣΕΕ κατανοεί και προωθεί τα συμφέροντα των Μμε επιχειρηματιών ανά την Ελλάδα. Σε μια εποχή όπου πολλοί υποκύπτουν στον πειρασμό των «εύκολων λύσεων», η ΕΣΕΕ επιλέγει τον δύσκολο δρόμο της επίμοχθης τεκμηρίωσης των θέσεών της και της έγκυρης πληροφόρησης, που είναι και η βάση ενός υγιούς και γόνιμου δημόσιου διαλόγου. Η *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2015* περιέχει σημαντικές αναλύσεις για το διεθνές οικονομικό περιβάλλον, τη γενική εικόνα στον εμπορικό κλάδο –οικονομικά μεγέθη και απασχόληση– και την καταγραφή των στάσεων των Ελλήνων εμπόρων για το παρόν και το μέλλον των επιχειρήσεών τους.

Το 2015 ήταν πράγματι ένα κομβικό έτος. Η ολοκλήρωση επτά ετών κρίσης καθιστά την παρατεταμένη οικονομική δυσπραγία μια καθημερινή πραγματικότητα, μια συνθήκη την οποία σχεδόν όλοι έχουμε αποδεχθεί όχι ως εξαίρεση αλλά ως κανονικότητα. Το ελληνικό εμπόριο εξακολουθεί να αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες και να επωμίζεται δυσβάστακτα βάρη. Δεν νομίζω ότι διεκδικούμε βραβείο πρωτοτυπίας με το να υποστηρίξουμε ότι η Μμε επιχείρηση λογίστηκε λανθασμένα ως ο «αδύναμος κρίκος» της ελληνικής οικονομικής δομής, δεδομένου ότι, σε σχέση με άλλους κλάδους, βίωσε με δυσανάλογα αρνητικό τρόπο τις συνέπειες της κρίσης. Θεωρώ ότι, μετά από τόσα χρόνια, αυτό που καθίσταται πασιφανές είναι ότι οι μικρομεσαίοι της αγοράς είναι πολύ σημαντικά στηρίγματα της οικονομίας, που άντεξαν, παρά τις αντιξοότητες, τις τιτάνιες πιέσεις που δέχθηκαν. Βέβαια, όλα αυτά έχουν και ορισμένα αυτονόητα όρια. Η διαρκής ύφεση σημαίνει διαρκή δυσπραγία, διαρκές αρνητικό κλίμα στην αγορά, διαρκή τάση για «λουκέτα». Προς την άρση αυτής της ιδιαίτερα δυσμενούς συνθήκης πρέπει να κατευθυνθούν οι προσπάθειες όλων των Ελλήνων.

Το 2015, φυσικά, ήταν και το έτος των μεγάλων συνειδητοποιήσεων. Οι αλληπάλληλες εκλογικές αναμετρήσεις, τα capital controls, η Συμφωνία της 13ης Ιουλίου και η ψήφιση του τρίτου Μνημονίου φανερώνουν, για πρώτη φορά μετά από τόσα χρόνια, μια στοιχειώδη συναντίληψη ανάμεσα στην πλειονότητα των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων του τόπου για το πώς θα βγει η χώρα από την κρίση. Για πρώτη φορά υπάρχει το κοινό έδαφος

για έναν ευρύ διάλογο για το οικονομικό μέλλον της Ελλάδας και το νέο αναπτυξιακό της μοντέλο. Στο βαθμό που πλέον έχει δρομολογηθεί μια συγκεκριμένη πορεία για την έξοδο της χώρας από την κρίση, αναδύεται η δυνατότητα για μια εθνική συνεννόηση που είναι και η μόνη προϋπόθεση για να επιτευχθεί η πολυπόθητη ανάκαμψη. Η ΕΣΕΕ για πολλά χρόνια κινήθηκε με αυτή τη λογική και θα συνεχίσει να την ακολουθεί και στα επόμενα.

Εκ των πραγμάτων, το νέο Μνημόνιο δεν επιλύει τα προβλήματα της αγοράς. Βασίζεται και πάλι στη γνωστή συνταγή των υπερβολικών φορολογικών επιβολών και των πολιτικών λιτότητας. Το μόνο αντίβαρο σε αυτές τις ασύμμετρες πιέσεις είναι η διαμόρφωση ενός πλαισίου προσέλκυσης επενδύσεων και εξορθολογισμού του οικονομικού περιβάλλοντος. Οι μικρομεσαίοι της αγοράς αναμένουν πρωτοβουλίες για την οικονομική στήριξη, τη σταδιακή άρση των συνεπειών των capital controls και τη βελτίωση του κλίματος στην αγορά. Εάν δεν προκύψουν περαιτέρω ανωμαλίες στην εφαρμογή των προβλέψεων του νέου προγράμματος, τότε ενδεχομένως μπορούμε να συζητήσουμε τρόπους ενίσχυσης των Μμε επιχειρήσεων και αντιμετώπισης των πάγιων προβλημάτων τους: υπερφορολόγηση, έλλειψη ρευστότητας και χρηματοδότησης, έλλειμμα εμπιστοσύνης.

Η ΕΣΕΕ έχει εντοπίσει ορισμένα κρίσιμα πεδία παρέμβασης τα οποία θα πρέπει να αποτελέσουν αντικείμενο κυβερνητικών παρεμβάσεων αλλά και πίεσης από τους εκπροσώπους της αγοράς. Αυτά είναι τα ακόλουθα:

- A. Αντιμετώπιση του φαινομένου της «επιχειρηματικής μετανάστευσης» και της «καταναλωτικής αιμορραγίας» από τις παραμεθόριες περιοχές προς τις γειτονικές χώρες. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που προέκυψε εντός κρίσης και είναι βέβαιο ότι δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα στην ελληνική αγορά. Υπολογίζουμε ότι το εισόδημα που παράγεται με πολύ δυσκολία στη χώρα μας καταναλώνεται με πολύ ευκολία σε άλλες χώρες, σε ύψος που φτάνει ακόμη και τις 100.000 € ημερησίως. Εκτός από ελέγχους, θα πρέπει να σχεδιαστούν εξειδικευμένες δράσεις στο πλαίσιο του νέου ΕΣΠΑ για την αντιστροφή του φαινομένου και την προσέλκυση των καταναλωτών.
- B. Η πρόσβαση των Μμε επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, η οποία θα αποτελέσει κεντρικό πυλώνα του διεκδικητικού πλαισίου της ΕΣΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020, έτσι ώστε να καταστεί ευκολότερη και περισσότερο διαφανής. Είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν χρηματοδοτικά εργαλεία που θα δημιουργούν δυνατότητες ανάκαμψης και δεν θα αποκλείουν τους μικρομεσαίους της αγοράς. Η επιβίωση της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας θα κριθεί από την ορθολογική κατανομή των διαθέσιμων πόρων.
- Γ. Η επανεκκίνηση της πραγματικής οικονομίας για την επαναλειτουργία της αγοράς. Όπως απέδειξαν οι τελευταίοι μήνες, «μαγικές συνταγές» δεν υπάρχουν. Απαιτείται απόλυτη προσήλωση στην πραγματική μεγέθυνση και όχι στο «φούσκωμα» της οικονομίας. Αυτό σημαίνει στοχευμένες δράσεις σε δυναμικούς κλάδους, αναζωογόνηση των επενδύσεων, βελτίωση του οικονομικού κλίματος, εξορθολογισμό των σχέσεων κράτους-αγοράς και γενναία ενίσχυση του ιδιωτικού τομέα.
- Δ. Το σχεδιασμό συντεταγμένης *Εθνικής Στρατηγικής για Ανάπτυξη με Απασχόληση* μέσα από τη συστράτευση όλων των υγιών δυνάμεων της κοινωνίας και της αγοράς. Προσδοκούμε την ανάπτυξη, αναδιοργανώνοντας και αξιοποιώντας αυτά στα οποία έχουμε διαπρέψει στο παρελθόν και τα οποία τίμησαν τη χώρα και την επιχειρηματικότητά της: το διεθνές εμπόριο, την αγροτική παραγωγή, την ελαφρά βιομηχανία, τη ναυτιλία, τη ναυπηγοεπισκευή, τον τουρισμό, τις υπηρεσίες αλλά και τις νέες τεχνολογίες. Και το κυ-

ριότερο: επανάκαμψη του κοινωνικού διαλόγου για την καλύτερη δυνατή συμπερίληψη και συνεργασία των κοινωνικών εταίρων.

- Ε. Τη στήριξη όλων ανεξαιρέτως των κλάδων του ελληνικού εμπορίου, όπως το εξαγωγικό και το εισαγωγικό, το λιανικό και το χονδρικό, το εφοδιαστικό και το διαμετακομιστικό, ώστε να έρθει «νέο χρήμα» στην ελληνική οικονομία και να συνεχίσει συνολικά το εμπόριο, όλο το 2015, την εντυπωσιακή αντοχή του στην απασχόληση, κόντρα στο απειλητικό ρεύμα της ανεργίας. Παράλληλα, και αναγνωρίζοντας την ανάγκη αναζήτησης εναλλακτικών τρόπων επιχειρηματικής δραστηριοποίησης, η ΕΣΕΕ προωθεί πέντε πρωτοβουλίες που σχετίζονται με την ενίσχυση και προώθηση της ψηφιακής αγοράς στην Ελλάδα, η οποία θα αλλάξει το τοπίο στη μικρομεσαία επιχειρηματικότητα, προσθέτοντας και όχι αφαιρώντας δραστηριότητες από το εμπόριο.

Οι πρωτοβουλίες της ΕΣΕΕ ώστε κάθε εμπορική επιχείρηση να επεκταθεί στο e-commerce αφορούν: (α) πρόταση για χαμηλότερη φορολογία των ελληνικών Μμε επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στο διασυνοριακό εμπόριο, (β) δράση «FeelSafe» που υλοποιείται από την ΕΣΕΕ σε συνεργασία με τη Διεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εμπορίου της Ελληνικής Αστυνομίας και η οποία αφορά την ευαισθητοποίηση εμπόρων και καταναλωτών γύρω από τους κινδύνους που ενέχει το ηλεκτρονικό εμπόριο, (γ) δράση για την ανάπτυξη υπολογιστικού νέφους (cloudcomputing) που μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερες δυνατότητες στους χρήστες και κυρίως στις επιχειρήσεις όσον αφορά τη «χωρίς σύνορα» αποθήκευση, επεξεργασία και χρήση δεδομένων, (δ) σχέδιο της ΕΣΕΕ για την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου, την προώθηση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς και την άρση των εθνικών φραγμών στις διασυνοριακές συναλλαγές υπέρ των χωρών της ΕΕ και (ε) σχέδιο της ΕΣΕΕ για τη βελτίωση των όρων πρόσβασης των Μμε επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση κατά την περίοδο 2014-2020.

Στο πλαίσιο αυτό ευελπιστούμε ότι η *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2015* θα αποτελέσει το εφαλτήριο για μια νέα προσέγγιση του οικονομικού προβλήματος, που θα λαμβάνει υπόψη τη μικρομεσαία επιχείρηση και θα διανοίγει την αναπτυξιακή προοπτική του μέλλοντος. Η ΕΣΕΕ θα συνεχίσει να δίνει τη μάχη της «πραγματικής οικονομίας» και να παρεμβαίνει στον δημόσιο διάλογο με τεκμηριωμένες και κοστολογημένες προτάσεις. Ας αποτελέσει πια το πεδίο της ανάκαμψης και της ανάπτυξης της οικονομίας ένα πεδίο συγκλίσεων και όχι αποκλίσεων. Ας βρεθεί επιτέλους ο κοινός τόπος της συνεννόησης για να μεθοδεύσουμε τον απεγκλωβισμό της χώρας από την κρίση. Αυτός είναι ο πραγματικός μονόδρομος, η ευθύνη του καθενός από εμάς και το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας.

Το Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών

Η πλούσια ερευνητική δραστηριότητα του INEMY υποστηρίζει ουσιαστικά και αποτελεσματικά το συνδικαλιστικό έργο και τη δράση της ΕΣΕΕ μέσα από τη συστηματική παρακολούθηση, αποτύπωση και ανάλυση μεγεθών, στοιχείων και δεδομένων που αφορούν τον κλάδο του εμπορίου. Σταθμό με μακρά παράδοση στην ερευνητική δραστηριότητα αποτελεί η ανά χειράς έκδοση με τίτλο *Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου*. Πρόκειται για ένα πολύτιμο υλικό που τεκμηριώνει τις τάσεις και τις μεταβολές στην απασχόληση, στα οικονομικά αποτελέσματα και στην κεφαλαιουχική διάρθρωση που παρουσίασε ο κλάδος το 2015, ενώ παράλληλα παρουσιάζει τις μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα και στο διεθνές περιβάλλον.

Η φετινή Έκθεση, παρά τις συνεχιζόμενες επιπτώσεις της κρίσης που υπονομεύουν τις αναπτυξιακές προοπτικές των ελληνικών επιχειρήσεων, εικονογραφεί ένα σκηνικό αποκλιμάκωσης της βαθιάς ύφεσης, ενώ τεκμηριώνει άρτια την κεντρική θέση που κατέχει το ελληνικό εμπόριο στην εγχώρια οικονομική δομή και τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Για πρώτη φορά η μελέτη αυτή επιδιώκει να συμπληρώσει την υπάρχουσα βιβλιογραφία μέσα από τη διερεύνηση και την ανάλυση σημαντικών κοινωνικών, αξιακών και πολιτικών παραγόντων που επηρεάζουν το εύρος της εμπορικής δραστηριότητας, ώστε να επιτευχθεί η βαθύτερη κατανόηση του πλέγματος παραγόντων που την καθορίζουν. Πέρα από την παρουσίαση της κατανομής των εμπορικών επιχειρήσεων ανά νομική μορφή και ανά κατηγορία κύκλου εργασιών ως κρίσιμου παράγοντα για την αποκρυστάλλωση της οικονομικής ταυτότητας της Μμε εμπορικής επιχειρηματικότητας, η μελέτη επεκτείνει τη συζήτηση, πρώτον, στις τάσεις που καταγράφονται στην επιχειρηματική και επαγγελματική συμπεριφορά των Ελλήνων εμπόρων και, δεύτερον, στην επισκόπηση των ιδεολογικών, αξιακών, πολιτισμικών και πολιτικών αναπαραστάσεων των εμπόρων, όπως αυτές αποτυπώνονται εν καιρώ κρίσης.

Με τη συνδρομή εκλεκτών συνεργατών, τα αποτελέσματα της *Ετήσιας Έκθεσης Ελληνικού Εμπορίου 2015* και οι παράγοντες που καθόρισαν τη διαμόρφωση του οικονομικού περιβάλλοντος μέσα στο οποίο δρουν τα οικονομικά υποκείμενα, παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να συγκροτείται ένα χρήσιμο εργαλείο για τον εμπορικό και επιχειρηματικό κόσμο, όπως επίσης και για τα κέντρα λήψης αποφάσεων.

Κλείνοντας, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους συντελεστές της Έκθεσης και τους συνεργάτες του INEMY για την εξαιρετική δουλειά που έχουν κάνει και την οποία θα συνεχίσουν να κάνουν.

Οφείλω επίσης να ευχαριστήσω θερμά το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΣΕΕ και ιδιαίτερα τον Πρόεδρο κ. Βασίλη Κορκίδη και τον Γενικό Γραμματέα κ. Γιώργο Καρανίκα για την αμέριστη συμπαράσταση, ενθάρρυνση και στήριξη στο έργο μας.

Βάλια Αρανίτου
Διευθύντρια ΙΝΕΜΥ
Επίκουρη καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Κρήτης

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	13
Βασικές διαπιστώσεις	15
Μέρος Πρώτο	
Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον κατά το 2015 και η Ελλάδα	21
1.1. Επισκόπηση διεθνών εξελίξεων και προοπτικών	23
1.2. Διεθνές εμπόριο προϊόντων και τιμές βασικών εμπορευμάτων	26
1.3. Μακροοικονομικές εξελίξεις σε οικονομίες εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης	27
1.4. Μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση	28
1.5. Μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα	32
Μέρος Δεύτερο	
Η απασχόληση στο εμπόριο: Διάρθρωση και εξελίξεις	35
2.1. Η ελληνική αγορά εργασίας	37
2.1.1. Οι εξελίξεις στην απασχόληση	37
2.1.2. Ανεργία: Επίπεδο και διάρθρωση	46
2.2. Η απασχόληση στο εμπόριο το 2015	49
2.2.1. Βασικές τάσεις	49
2.2.2. Συγκριτικά στοιχεία: Απασχόληση στο εμπόριο και στο σύνολο	50
2.3. Η απασχόληση στο εμπόριο: Μεταβολές	55
2.3.1. Οι μεταβολές στους κλάδους του εμπορίου	55
2.3.2. Οι μεταβολές κατά φύλο και ηλικία	56
2.3.3. Οι μεταβολές κατά θέση στο επάγγελμα	60
2.3.4. Οι ευέλικτες μορφές εργασίας στο εμπόριο	63
Η μερική απασχόληση	63
Η απασχόληση ορισμένου χρόνου	65
Λοιπές μορφές εργασίας	68
2.3.5. Ημέρες και ώρες εργασίας – Υπερωρίες	69
Ημέρες εργασίας	69
2.3.6. Κύρια επαγγέλματα στο εμπόριο	70
2.4. Η απασχόληση στις ελληνικές εμπορικές ΑΕ και ΕΠΕ	72
2.5. Οι εξελίξεις στις συλλογικές διαπραγματεύσεις και στον κοινωνικό διάλογο κατά το 2015	81
2.5.1. Οι εξελίξεις στο πεδίο των Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας	81
2.5.2. Εξέλιξη αποδοχών στο σύνολο της οικονομίας	83

2.5.3. Αριθμός επιχειρήσεων και εργαζομένων και αποδοχές στον κλάδο του εμπορίου (2008-2015)	85
2.5.4. Εμπορικές επιχειρήσεις με απασχόληση άνω των 10 εργαζομένων	85
2.5.5. Εμπορικές επιχειρήσεις με απασχόληση κάτω των 10 εργαζομένων	89
2.6. Επίλογος	93

Μέρος Τρίτο

Η γενική εικόνα του ελληνικού εμπορίου:

Τα οικονομικά αποτελέσματα, η κεφαλαιουχική διάρθρωση

και η χρηματοδότηση των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ το 2014 **105**

3.1. Εισαγωγή – Γενική εικόνα	107
3.1.1. Ο οικονομικός απολογισμός για τις εμπορικές επιχειρήσεις το 2014	107
3.1.2. Οι εκτιμήσεις των εμπορικών επιχειρήσεων για το 2015	112
3.1.3. Οι προβλέψεις των εμπορικών επιχειρήσεων για το 2016	115
3.2. Ο οικονομικός απολογισμός για τις ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2014	119
3.2.1. Οι πωλήσεις και η κερδοφορία των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2014	120
Ο κύκλος εργασιών	120
Μεικτά, λειτουργικά και καθαρά κέρδη	122
3.2.2. Η κεφαλαιουχική διάρθρωση των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2014	129
Η ανάπτυξη του ενεργητικού	129
Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	131
Η εξέλιξη του κυκλοφορούντος και διαθέσιμου κεφαλαίου	133
3.2.3. Οι πηγές της χρηματοδότησης των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου το 2014	135
Η εξέλιξη των ιδίων κεφαλαίων	136
Ανάλυση του χρέους	137
3.2.4. Η αποδοτικότητα των κεφαλαίων, η ρευστότητα και η απασχόληση των ΑΕ & ΕΠΕ του ελληνικού εμπορίου	142
Η αποδοτικότητα των ιδίων και των συνολικών κεφαλαίων	142
Η ρευστότητα	145
Η απασχόληση	148

Μέρος Τέταρτο

Αποτελέσματα της δειγματοληπτικής έρευνας του INEMY

για τις εμπορικές επιχειρήσεις **151**

4.1. Εισαγωγή – Οικονομικός απολογισμός των Ομόρρυθμων Εταιρειών (ΟΕ), Ετερόρρυθμων Εταιρειών (ΕΕ) και Ατομικών Επιχειρήσεων (ΑτΕ) του ελληνικού εμπορίου το 2014	153
4.1.1. Οι πωλήσεις και η κερδοφορία των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ του ελληνικού εμπορίου το 2014	154
Εξέλιξη πωλήσεων το 2014	154
Εξέλιξη καθαρών κερδών το 2014	155
4.1.2. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	157
4.1.3. Συνολικό χρέος και τραπεζικός δανεισμός το 2014	159
4.1.4. Η ρευστότητα των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ του ελληνικού εμπορίου	161
4.1.5. Η απασχόληση των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ του ελληνικού εμπορίου	163
4.2. Οι εκτιμήσεις των εμπορικών επιχειρήσεων για το 2015 και οι προβλέψεις τους για το 2016	165

Εκτιμήσεις και προβλέψεις για τις πωλήσεις	166
Εκτιμήσεις και προβλέψεις για τα κέρδη	169
Εκτιμήσεις και προβλέψεις για τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου	172
Εκτιμήσεις και προβλέψεις για τα αποθέματα	174
Εκτιμήσεις και προβλέψεις για την απασχόληση	176
Εκτιμήσεις και προβλέψεις για τη ρευστότητα	180
4.3. Γεωγραφική προέλευση και ποιότητα προϊόντων	182
4.4. Η επιβίωση των εμπορικών επιχειρήσεων στην οικονομική κρίση	186
4.5. Οι πηγές της ανάλυσης	195
Ειδικό θέμα	
Κοινωνικό – οικονομικά χαρακτηριστικά των εμπόρων εν μέσω κρίσης	199
6.1. Νομική μορφή των επιχειρήσεων και κύκλος εργασιών	201
6.2. Επιπτώσεις στην επιχειρηματική και επαγγελματική συμπεριφορά	204
6.3. Επιπτώσεις στις κοινωνικές και πολιτικές στάσεις	210
Παραρτήματα	213
A: Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον κατά το 2014 και η Ελλάδα	215
B: Η απασχόληση στο εμπόριο: Διάρθρωση και εξελίξεις	219
Γ: Τα αποτελέσματα της έρευνας σε Ατομικές, Ομόρρυθμες και Ετερόρρυθμες Εμπορικές Επιχειρήσεις	230
Ειδικό Παράρτημα Α	
Χρηματοοικονομικοί δείκτες: Ανάλυση κατά κλάδο και τομέα	237
Ειδικό Παράρτημα Β	
Χρηματοοικονομικοί δείκτες: Ανάλυση ανά περιφέρεια	275

Εισαγωγή

Η Εθνική Συνομοσπονδία Ελληνικού Εμπορίου καθιέρωσε από το 2001 τη σύνταξη και δημοσιοποίηση της **Ετήσιας Έκθεσης Ελληνικού Εμπορίου**. Στόχος της πρωτοβουλίας αυτής είναι η σε τακτική βάση περιοδική ανανέωση της τεκμηρίωσης των εξελίξεων στο περιβάλλον μέσα στο οποίο λειτουργεί ο τομέας του εμπορίου, στα χαρακτηριστικά και στις οικονομικές επιδόσεις του και σε μια σειρά χρηματοοικονομικούς δείκτες των εμπορικών επιχειρήσεων.

Η δομή των ετήσιων αυτών Εκθέσεων ακολουθούν αυτήν ακριβώς τη διαδοχή των επιμέρους στόχων που αναφέρθηκαν. Έτσι, στο **Πρώτο Μέρος** εξετάζονται οι μακροοικονομικές πτυχές της ελληνικής αλλά και της Ευρωπαϊκής και της διεθνούς οικονομίας, με ιδιαίτερη φροντίδα να αναζητείται και να φωτίζεται κάθε φορά η θέση του τομέα του εμπορίου στις εξελίξεις αυτές.

Στο **Δεύτερο Μέρος**, όπου κάθε έτος επιλέγεται να αναδεικνύονται χαρακτηριστικές και κρίσιμες πτυχές της διάρθρωσης του τομέα, η Έκθεση του 2015 διερευνά τις εξελίξεις στην απασχόληση του τομέα. Για δέκατη πέμπτη συνεχή χρονιά παρουσιάζεται ξεχωριστά η διερεύνηση της κατάστασης της απασχόλησης στις σχετικά μεγαλύτερες εμπορικές επιχειρήσεις μορφής ΑΕ και ΕΠΕ, συσχετίζοντας μάλιστα τη χρηματοοικονομική δομή και τις επιδόσεις τους με την εξέλιξη της απασχόλησης σε αυτές.

Στο **Τρίτο Μέρος** αποτυπώνονται και σχολιάζονται με συστηματικό τρόπο η χρηματοοικονομική διάρθρωση και οι επιδόσεις των εμπορικών επιχειρήσεων που δημοσιεύουν ισολογισμούς.

Σε συμπλήρωμα της αποτύπωσης αυτής στο **Τέταρτο Μέρος** της Έκθεσης παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της ετήσιας έρευνας που συστηματικά πλέον διενεργεί το Ινστιτούτο Εμπορίου και Υπηρεσιών (INEMY) σε δείγμα 1.000 ατομικών επιχειρήσεων οι οποίες έχουν νομική μορφή προσωπικής εταιρείας και 200 επιχειρήσεων με νομική μορφή ΑΕ και ΕΠΕ. Η φετινή έρευνα πραγματοποιήθηκε στο διάστημα Αυγούστου-Σεπτεμβρίου 2015 με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου που σκοπό είχε να καταγράψει κατηγορικού τύπου απαντήσεις των επιχειρήσεων. Η δειγματοληψία ήταν τυχαία, αναλογική και στρωματοποιημένη ως προς τη γεωγραφική θέση και τον τομέα εμπορικής δραστηριότητας. Το δείγμα περιλαμβάνει συνολικά 1.200 εμπορικές επιχειρήσεις (1.000 ΑτΕ, ΟΕ και ΕΕ και 200 ΑΕ και ΕΠΕ).

Παρουσιάζονται επίσης σε δύο **Ειδικά Παραρτήματα**: α) η χρηματοοικονομική κατάσταση και οι επιδόσεις των ΑΕ και ΕΠΕ σε κλαδική βάση και συγκριτικά προς το σύνολο του τομέα (14 κλάδοι του εμπορίου) και β) ανάλογη ανάλυση με βάση την περιφέρεια στην οποία οι εμπορικές επιχειρήσεις ΑΕ και ΕΠΕ έχουν την έδρα τους.

Στην Έκθεση του 2015 περιλαμβάνεται ένα Ειδικό θέμα που αφορά σε πρωτογενή έρευνα που διεξήχθη στο ίδιο δείγμα με αυτό της έρευνας του Κεφαλαίου 4,

Για την εκπόνηση της Έκθεσης του 2015 συνεργάστηκαν με την ΕΣΣΕ και το INEMY ο κ. Χρίστος Κατηφόρης (οικονομολόγος) και ο κ. Παναγιώτης Κυριακούλιας (στέλεχος Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας & Ανθρώπινου Δυναμικού – ΕΙΕΑΔ). Ειδική συνεργασία υπήρξε και φέτος με την εταιρεία συμβούλων επιχειρήσεων ICAP GROUP A.E. και πιο συγκεκριμένα με τα στελέχη κ. Ιάκωβο Κατακουζηνό και κ. Σοφία Βώσσου. Την ευθύνη σύνταξης του Ειδικού θέματος είχε ο συνεργάτης της ΕΣΣΕ κ. Κώστας Ελευθερίου.

Την επίβλεψη της πρωτογενούς έρευνας πραγματοποίησε η Ελισσάβη Σαλπέα, ενώ την ευθύνη του συντονισμού του έργου είχε η Δήμητρα Γούναρη, συντονίστρια του Τμήματος Έρευνας και Τεκμηρίωσης του INEMY.

Την ευθύνη οργάνωσης και παρακολούθησης του έργου είχε η κ. Βάλια Αρανίτου, Διευθύντρια του INEMY (Πανεπιστήμιο Κρήτης). Τον γενικό επιστημονικό συντονισμό του έργου είχε ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Πειραιώς κ. Ιωσήφ Χασσίδ.

Νοέμβριος 2015

Βασικές διαπιστώσεις

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το διεθνές οικονομικό περιβάλλον κατά το 2015 και η Ελλάδα

► Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε το 2015, όπως επίσης και η άνοδος του διεθνούς εμπορίου. Ο ρυθμός ανόδου του παγκόσμιου προϊόντος παρέμεινε άνισος μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών. Ενώ στις προηγμένες οικονομίες συνεχίστηκε η επιτάχυνση, στις αναδυόμενες οικονομίες συνεχίστηκε η πολυετής επιβράδυνση του ΑΕΠ. Μερικές μεγάλες αναδυόμενες οικονομίες που εξάγουν βασικά εμπορεύματα (λ.χ. Ρωσία, Βραζιλία) επλήγησαν από τη μεγάλη πτώση των διεθνών τιμών του αργού πετρελαίου, των μετάλλων και των άλλων βασικών εμπορευμάτων.

► Η ανάκαμψη της Ζώνης του Ευρώ συνεχίστηκε, και πλέον όλες οι οικονομίες, συμπεριλαμβανομένων των οικονομιών που βρίσκονται ή βρέθηκαν σε πρόγραμμα προσαρμογής πλην Ελλάδας, σημειώνουν θετικούς και αυξανόμενους ρυθμούς μεταβολής του πραγματικού προϊόντος. Ο ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ, αν και παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητος στη Γερμανία, επιταχύνθηκε στη Γαλλία και στην Ισπανία, ενώ μετά από τρία χρόνια ύφεσης έγινε θετικός και στην Ιταλία. Η νομισματική πολιτική της ΕΚΤ έγινε ακόμη πιο επεκτατική υπό τον κίνδυνο του αρνητικού πληθωρισμού, ενώ το ποσοστό ανεργίας συνέχισε να υποχωρεί.

► Η ελληνική οικονομία επιστρέφει στην ύφεση το 2015 και το 2016. Το 2014 είχε επιτύχει μικρό αλλά θετικό ρυθμό μεταβολής του ΑΕΠ, μετά από έξι έτη πρωτοφανούς σε βάθος και διάρκεια ύφεσης. Οι παρατεταμένες και αντιφατικές διαπραγματεύσεις της νέας κυβέρνησης με τους δανειστές κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015 επανέφεραν την ακραία αβεβαιότητα στην ελληνική οικονομία, τόσο ως προς το νόμισμα όσο και ως προς τις καταθέσεις, με αποτέλεσμα η οικονομία, η οποία είχε αρχίσει να «απογειώνεται», να επιστρέψει στην ύφεση, ενώ ταυτόχρονα απομακρύνθηκε στο απώτερο μέλλον το ενδεχόμενο της εξόδου της χώρας από τα προγράμματα χρηματοδοτικής στήριξης. Οι επιπτώσεις υπήρξαν δραματικές για το εθνικό εισόδημα, τις επενδύσεις, την απασχόληση, τα φορολογικά έσοδα, αλλά και για τον τραπεζικό τομέα, ο οποίος βρέθηκε για τρίτη φορά αντιμέτωπος με την ανάγκη ανακεφαλαιοποίησης, όχι λόγω δικών του λανθασμένων επιλογών, αλλά λόγω του κύματος φυγής καταθέσεων και της νέας τεράστιας απώλειας της αξίας του μετοχικού του κεφαλαίου, που την προκάλεσε η αντιφατική, παρατεταμένη και συγκρουσιακή μέθοδος διαπραγμάτευσης της Ελλάδας.

► Επιπλέον, η προς τα κάτω αναθεώρηση της εξέλιξης του εθνικού εισοδήματος επέφερε νέα επιδείνωση στη δυναμική του δημόσιου χρέους, το οποίο, αντί να αρχίσει υποχωρεί ως ποσοστό του ΑΕΠ το 2015 όπως προβλεπόταν, αναμένεται να εκτιναχθεί εκ νέου τα

επόμενα έτη. Παράλληλα, **οι νέοι δημοσιονομικοί στόχοι για χαμηλότερα πρωτογενή πλεονάσματα** που συμφώνησε η νέα κυβέρνηση, όχι μόνο αυξάνουν το δημόσιο χρέος και τη δαπάνη εξυπηρέτησής του, αλλά **αντιστοιχούν σε ακόμη περισσότερο υφειακά μέτρα σε σχέση με το παρελθόν**, αφού υπολογίζονται επί ενός ακόμη μικρότερου ονομαστικού ΑΕΠ.

► **Για το 2016 προβλέπεται ακόμη μεγαλύτερη απόκλιση των οικονομικών εξελίξεων στην Ελλάδα από τις άλλες προηγμένες οικονομίες.** Ενώ προβλέπεται επιτάχυνση του παγκόσμιου και του ευρωπαϊκού ΑΕΠ και περαιτέρω υποχώρηση της ανεργίας, στην Ελλάδα προβλέπεται μεγαλύτερη ύφεση και περαιτέρω άνοδος του ποσοστού ανεργίας. Η υποχώρηση του ΑΕΠ θα κάνει **ακόμη περισσότερο επίπονη την αναγκαία δημοσιονομική προσαρμογή, ενώ το επιχειρείν θα συνεχίσει να αντιμετωπίζει σοβαρά εμπόδια, κυρίως ως προς τη χρηματοδότηση και το διαρκώς μεταβαλλόμενο φορολογικό πλαίσιο.**

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ελληνική αγορά εργασίας το 2015

► Μετά από μια περίοδο συνεχούς συρρίκνωσης (2008-2013) και τη σταθεροποίηση το 2014 (0,1%), η απασχόληση στην Ελλάδα αυξήθηκε το 2015 κατά 2,4%. Ωστόσο παραμένει σε εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα, καθώς ο αριθμός των εργαζομένων, με εξαίρεση τα δύο προηγούμενα έτη, είναι λίγο μεγαλύτερος του αντίστοιχου του 1987.

► Από τη βελτίωση της απασχόλησης επωφελήθηκαν οι γυναίκες, καθώς 7 στις 10 θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν τον τελευταίο χρόνο καλύφθηκαν από θήλεις, ενώ πολύ ισχυρή ήταν η αύξηση των εργοδοτών, ανεξαρτήτως φύλου.

► Το ποσοστό ανεργίας συρρικνώθηκε σε 24,6% από 26,8% το 2014, ενώ σε απόλυτα μεγέθη οι άνεργοι είναι κατά 100.000 λιγότεροι σε σύγκριση με πέρυσι.

► Μετά τις πρόσφατες οικονομικές εξελίξεις και την εκ νέου επιστροφή της ύφεσης για τα έτη 2015 και 2016, εκτιμάται ότι η ανοδική πορεία της απασχόλησης θα ανακοπεί και οι θέσεις εργασίας θα μειωθούν κατά 1,6% φέτος και κατά 1,0% το 2016.

► Η απασχόληση στο εμπόριο αυξήθηκε κατά 5,3% φέτος μετά από συνεχή συρρίκνωση την περίοδο 2009-2014, ενισχυμένη κατά 32.824 θέσεις εργασίας. Εντούτοις, παραμένει κάτω από τις 700.000 για τέταρτη συνεχή χρονιά, ενώ με εξαίρεση τα έτη 2013 και 2014 βρίσκεται στα επίπεδα του 1997.

► Παρά τις πιέσεις που δέχεται το εμπόριο καθ' όλη τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, παραμένει ο σημαντικότερος εργοδότης της χώρας, με μερίδιο 18,1% στη συνολική απασχόληση και 20,8% στη μη αγροτική απασχόληση.

► Το εμπόριο εξακολουθεί να συγκεντρώνει την υψηλότερη αναλογία των εργαζόμενων νέων κάτω των 25 ετών σε σύγκριση με το σύνολο της οικονομίας.

► Στο εμπόριο συγκεντρώνεται το 31,2% του συνόλου των εργοδοτών, το 29,6% των αυτοαπασχολούμενων και το 39,6% των συμβοηθούντων μελών της συνολικής μη αγροτικής απασχόλησης, ενώ η συμμετοχή των μισθωτών περιορίζεται στο 17,0% (16,0% άνδρες μισθωτοί και 18,1% στις γυναίκες).

► Παρά το γεγονός ότι ο κλάδος του εμπορίου συγκεντρώνει σχετικά νεανικό εργατικό δυναμικό, το εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζομένων στο εμπόριο υπολείπεται σημαντικά

εκείνου που χαρακτηρίζει τους εργαζόμενους των λοιπών κλάδων της μη αγροτικής απασχόλησης.

► Ο κλάδος του εμπορίου συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη αναλογία εργαζομένων με μερική απασχόληση από το σύνολο της μη αγροτικής απασχόλησης. Αντίθετα με τη μερική απασχόληση, η εργασία ορισμένου χρόνου δεν συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό εργαζομένων στο εμπόριο (8% στο σύνολο των μισθωτών του εμπορίου έναντι 12,5% στο σύνολο των μισθωτών στη μη αγροτική απασχόληση).

► Κατά την περίοδο β' τρίμ. 2014 – β' τρίμ. 2015 το λιανικό εμπόριο κέρδισε 41.569 θέσεις εργασίας (9,4%), το χονδρικό εμπόριο έχασε 10.351 θέσεις εργασίας (-8,4%) και ο υποκλάδος των αυτοκινήτων επιστρέφει με κέρδη 1.606 θέσεων εργασίας (2,6%), μετά από αξιοσημείωτη συρρίκνωση της απασχόλησης του κλάδου κατά 15.544 θέσεις εργασίας την περίοδο β' τρίμ. 2013 – β' τρίμ. 2014.

► Η πιθανότητα παραμονής σε κατάσταση απασχόλησης για έναν εργαζόμενο στο εμπόριο φθάνει το 2015 στο 95,1% από 93,9% το 2014. Ωστόσο, η πιθανότητα αυτή υπολείπεται σημαντικά της αντίστοιχης του 2008 (97,5%). Σημειώνεται πως η πιθανότητα παραμονής των εργαζομένων του κλάδου στην αγορά εργασίας ως απασχολούμενοι ενισχύεται φέτος έναντι του 2014 σε όλες τις κατηγορίες (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, μισθωτοί, συμβολούντα μέλη).

► Η αύξηση της απασχόλησης στο εμπόριο κατά 5,3% υποστηρίχθηκε κυρίως από την ισχυρή αύξηση των εργοδοτών και των μισθωτών, ενώ επιβραδυντική ήταν η επίδραση από τη συρρίκνωση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ & ΤΕΤΑΡΤΟ

Ο απολογισμός για το 2014

► Το 2014 ήταν έτος ορόσημο για την ελληνική οικονομία, δεδομένου ότι, μετά από μια εξαετία βαθιάς ύφεσης, υπήρξε ανάσχεση της πτωτικής πορείας στην οποία βρισκόταν η ελληνική οικονομία.

► Στις ΑΕ και ΕΠΕ ανακόπηκε η υποχώρηση των πωλήσεων και των μεικτών κερδών στις εταιρείες του εμπορίου. Οι μεν πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 1,3%, τα δε μεικτά κέρδη κατά 1,9%.

► Το 2013 είχε σηματοδοτήσει την ανάκτηση της κερδοφορίας για τις ΑΕ και ΕΠΕ του εμπορίου. Ωστόσο, το 2014 τα κέρδη προ φόρου περιορίστηκαν σημαντικά κατά 36,5%.

► Το 2014 φαίνεται ότι υπήρξε επαναφορά σε κλίμα αποεπένδυσης. Οι συνολικές επενδύσεις κατέγραψαν μείωση 2,1%.

► Το συνολικό ενεργητικό των ΑΕ και ΕΠΕ κατέγραψε και πάλι μείωση, κατά 2,4%. Στη μείωση συνέβαλε κυρίως το κυκλοφορούν και (σε μικρότερο βαθμό) το πάγιο ενεργητικό, ενώ τα ρευστά διαθέσιμα κατέγραψαν μικρή αύξηση.

► Το συνολικό χρέος των εμπορικών ΑΕ και ΕΠΕ μειώθηκε κατά 2,1% το 2014, γεγονός που προήλθε αποκλειστικά από τον περιορισμό του βραχυπρόθεσμου χρέους.

► Η γενική ρευστότητα βελτιώθηκε οριακά (1,22) το τελευταίο έτος στις ΑΕ και ΕΠΕ.

- ▶ Οι 6 στις 10 ΑΕ και ΕΠΕ δήλωσαν στασιμότητα απασχόλησης για το 2014, ενώ περιορίστηκε ελαφρά το μερίδιο όσων δηλώνουν μειωμένη απασχόληση.
- ▶ Μείωση των πωλήσεών τους δήλωσαν οι 6 στις 10 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ.
- ▶ Σχεδόν οι 2 στις 3 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ δήλωσαν μείωση των κερδών τους για το 2014.
- ▶ Καταγράφεται και πάλι επενδυτική αποχή, καθώς οι 7 στις 10 εμπορικές ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ δήλωσαν ότι ΔΕΝ έκαναν επενδύσεις ούτε το 2014.
- ▶ Η απόλυτη πλειοψηφία (53%) των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ δηλώνει ότι βρίσκεται εκτός των ορίων της τραπεζικής χρηματοδότησης.
- ▶ Πάνω από 3 στις 5 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ δήλωσαν ότι η ρευστότητά τους μειώθηκε.
- ▶ Η απασχόληση παρέμεινε στάσιμη το 2014 για το 72% των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ.

Οι εκτιμήσεις για το 2015

- ▶ Εικόνα επιδείνωσης έχει επικρατήσει και στις δύο ομάδες επιχειρήσεων για το 2015.
- ▶ Στις ΑΕ και ΕΠΕ η επιδείνωση ήταν απότομη, με την πλειοψηφία (52,7%) να εκτιμά ότι οι πωλήσεις θα μειωθούν.
- ▶ Ακόμη εντονότερη είναι η αίσθηση της επιδείνωσης των πωλήσεων στις μικρότερες επιχειρήσεις. Σχεδόν οι 7 στις 10 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ εκτιμούν νέα επιδείνωση των πωλήσεών τους το τρέχον έτος.
- ▶ Εκτιμήσεις για επιδείνωση της κερδοφορίας το 2015 κάνουν η 1 στις 2 ΑΕ και ΕΠΕ και οι 3 στις 4 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ.
- ▶ Οι 6 στις 10 ΑΕ και ΕΠΕ και σχεδόν η 1 στις 2 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ δήλωσαν στασιμότητα επενδύσεων το 2015.
- ▶ Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή, δήλωσαν ότι διατήρησαν σταθερή την απασχόληση.
- ▶ Ωστόσο, το 22,6% των ΑΕ και ΕΠΕ και σχεδόν το 38% των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ προχώρησαν ξανά σε μειώσεις προσωπικού.
- ▶ Η 1 στις 2 ΑΕ και ΕΠΕ και πάνω από 7 στις 10 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ εκτιμούν και πάλι επιδείνωση της ρευστότητάς τους για το τρέχον έτος.

Οι προβλέψεις για το 2016

- ▶ Οι προβλέψεις των εμπορικών επιχειρήσεων για το 2016 διαφοροποιούνται αναλόγως της νομικής μορφής, κοινή όμως συνισταμένη είναι οι «απαισιόδοξες» προβλέψεις.
- ▶ Περίπου 4 στις 10 ΑΕ και ΕΠΕ εκτιμούν ότι οι πωλήσεις και τα κέρδη τους δεν θα παρουσιάσουν επιδείνωση το 2016 (προβλέπουν αύξηση ή σταθερότητα), ενώ σχεδόν ισοδύναμη μερίδα αδυνατεί να προβλέψει.
- ▶ Στην πλευρά των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ πάνω από 4 στις 10 προβλέπουν μείωση πωλήσεων και κερδών το 2016, ενώ περίπου 1 στις 3 απέφυγε ή δεν ήταν σε θέση να προβλέψει την εξέλιξη.

- ▶ Όσον αφορά τις προβλέψεις για επενδύσεις, η πλειοψηφία των ΑΕ και ΕΠΕ προβλέπει στασιμότητα το 2016, ενώ 1 στις 3 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ προβλέπει μείωση των επενδύσεων.
- ▶ Όσον αφορά την απασχόληση, επικρατέστερη τάση είναι η στασιμότητα για το 2016, η οποία όμως συνοδεύεται και από μεγάλη αβεβαιότητα.
- ▶ Το 43% των ΑΕ και ΕΠΕ προβλέπουν ότι δεν θα υποστούν επιδείνωση της ρευστότητάς τους το 2016.
- ▶ Αντίθετα, η σχετική πλειοψηφία (43,5%) των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ προβλέπει επιδείνωση ρευστότητας.

Η επιβίωση στην οικονομική κρίση

- ▶ Οι 3 στις 10 ΑΕ και ΕΠΕ και σχεδόν 1 στις 2 ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ θεωρούν αρκετά ή πολύ πιθανό να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις τρέχουσες υποχρεώσεις τους το 2015.
- ▶ Το 16,5% των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ και σχεδόν το 6% των ΑΕ και ΕΠΕ θεωρούν αρκετά ή πολύ πιθανή την παύση εργασιών τους (λουκέτο) μέσα στο 2015.
- ▶ Ο περιορισμός του κόστους λειτουργίας (25,4%) είναι η κυριότερη επιλογή για τα μέτρα που προτίθενται να λάβουν οι ΑΕ και ΕΠΕ, ενώ για τις ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ δημοφιλέστερη επιλογή είναι η μείωση τιμών (22,5%).
- ▶ Τα δύο τρίτα των ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ, ανεξαρτήτως τομέα δραστηριότητας, δηλώνουν ότι ΔΕΝ έχουν εξασφαλίσει τη συνέχεια της επιχείρησης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τις ΟΕ, ΕΕ και ΑτΕ είναι κάτω από 30%.
- ▶ Η απόλυτη πλειοψηφία των επιχειρήσεων, ανεξαρτήτως νομικής μορφής, δήλωσε ότι η συνέχιση της επιχείρησης θα «περάσει» σε μέλος της οικογένειας.

